JOHN GRIFFITHS AS – AELOD O'R SENEDD DROS DDWYRAIN CASNEWYDD

ADRODDIAD YN DILYN TAITH I MBALE, DWYRAIN UGANDA - 10 - 20 CHWEFROR 2023

Cyflwyniad

Ym mis Chwefror eleni cefais wahoddiad i ymuno â PONT, sef elusen fach o Dde Cymru, i ddysgu rhagor am sut mae'n gweithio gyda rhaglen Cymru o Blaid Affrica Llywodraeth Cymru a sefydliadau eraill i drechu tlodi, a gwneud gwahaniaeth i fywydau pobl, yn enwedig ym maes iechyd, addysg a datblygu cymunedol ym Mbale, Dwyrain Uganda. Mae'r grŵp yn cael ei gynnal gan wirfoddolwyr drwy gysylltiadau cymunedol uniongyrchol, ac mae'n bartneriaeth sy'n seiliedig ar gyfeillgarwch, ymrwymiad a pharch. Bydd yr adroddiad hwn yn canolbwyntio ar rai o'r prosiectau a'r mentrau, yn enwedig y rhai sy'n rhoi sylw i ofal iechyd, a welais yn cael eu datblygu pan oeddwn ym Mbale.

Hefyd fe fûm yn aros yn y datblygiad caban eco-gyfeillgar o eiddo i PONT. Mae yno fwyty gyda golygfeydd panoramig ac mae'n cynnal llawer o gyfarfodydd. Mae'n cynnwys parc anifeiliaid y mae ysgolion lleol yn ymweld ag ef. Cynlluniwyd y datblygiad hwn i hyrwyddo twristiaeth ac i helpu i gynnal PONT a rhaglenni'r elusen.

GWEITHWYR IECHYD CYMUNEDOL

Ers pymtheng mlynedd mae PONT wedi bod yn adeiladu rhwydwaith effeithiol o Weithwyr Iechyd Cymunedol a fflyd o Ambiwlansys Beic Modur. Maent yn helpu i wasanaethu poblogaeth o tua hanner miliwn o bobl mewn ardaloedd gwledig o amgylch Mbale. Dros y cyfnod hwn, mae canlyniadau iechyd wedi gwella gan fod y rhaglenni hyn yn gweithio'n agos gyda llywodraeth leol, y gwasanaethau iechyd a grwpiau eraill yn y gymuned.

Yn ystod y daith, cyhoeddodd yr elusen o Bontypridd y bydd 240 o Weithwyr Iechyd Cymunedol newydd ychwanegol ar gael. Mae hon yn fenter sydd wedi'i gwireddu drwy gyllid gan Lywodraeth Cymru drwy ei rhaglen Cymru o Blaid Affrica. Mae'r 240 o bobl wedi'u dewis o bentrefi gwledig nad oes ganddynt ofal iechyd lleol ar hyn o bryd, a byddant yn darparu cymorth meddygol y mae mawr ei angen ar gyfer hyd at 120,000 o bobl. Drwy gwrs hyfforddi, byddant yn dysgu sut i wneud diagnosis o glefydau cyffredin, yn hyrwyddo amgylcheddau byw iach, ac yn nodi a chyfeirio cleifion sydd angen triniaeth ysbyty. Bydd ffocws arbennig eu gwaith ar iechyd mamau beichiog a phlant ifanc, oherwydd ar hyn o bryd mae cyfraddau marwolaeth mamau a phlant ifanc yn parhau yn uchel. Dywed PONT y bydd y gweithwyr iechyd cymunedol yn gwneud gwahaniaeth enfawr, ac yn dod yn achubwyr bywyd yn eu pentrefi eu hunain.

HYFFORDDIANT IECHYD MEDDWL

Pan oeddwn yn Uganda, dywedwyd wrthyf fod iechyd meddwl gwael yn effeithio ar gynifer â 14 miliwn o bobl yn y wlad. Er mwyn mynd i'r afael â'r broblem hon, mae PONT wedi dechrau gweithio gyda grwpiau iechyd i gynnal cyrsiau ymwybyddiaeth o anhwylderau iechyd meddwl. Lansiwyd hwn pan oeddwn yn Mbale. Yn ystod y daith, bu tîm o weithwyr iechyd proffesiynol o Gymru ac Uganda yn cydweithio i gynllunio a chyflwyno cwrs "hyfforddi'r hyfforddwr" ar gyfer 80 o weithwyr iechyd y llywodraeth a staff partner sefydliadau anllywodraethol. Roedd hyn yn hybu dealltwriaeth, ac o gymorth i adnabod salwch meddwl, ac roedd pwyslais arbennig ar leihau stigma ac annog agweddau tosturiol. Cafodd yr hyfforddiant dderbyniad da iawn, ac roedd y rhai a ddilynodd yr hyfforddiant yn dweud eu bod yn teimlo'n fwy hyderus i adnabod a rheoli problemau iechyd meddwl. Y nod tymor hwy yw hyfforddi'r 1200 o Weithwyr Iechyd Cymunedol presennol sydd wedi'u lleoli mewn pentrefi ar hyd a lled y rhanbarth.

AMBIWLANSYS BEIC MODUR

Un arall o'r prif brosiectau a welais oedd y gwaith sy’n gysylltiedig â chynyddu capasiti'r fflyd ambiwlansys beiciau modur. Ar hyn o bryd, mae tri deg dau i gyd ac mae darparwyr iechyd wedi gofyn i PONT ymchwilio a all ddod o hyd i gyllid ar gyfer pum deg pedwar arall dros yr ychydig flynyddoedd nesaf. Oherwydd natur y dirwedd a hygyrchedd o ran rhai o'r pentrefi anghysbell, mae'r cerbydau hyn yn hollbwysig wrth ymateb i argyfyngau ac achub bywydau. Yn ystod fy amser yno, ynghyd â thîm PONT, bûm i’n helpu i ddosbarthu helmedau, menig, a dillad rhag tywydd garw newydd i'r gyrwyr. Darparwyd yr arian ar gyfer hyn gan grant gan Sefydliad Cadbury.

PLANNU COED A DATBLYGU GWLEDIG

Bûm yn ymweld hefyd â phlanhigfeydd a datblygiadau plannu coed a ariennir gan Lywodraeth Cymru, gan gynnwys i dyfu Jacffrwyth a mango, sy’n creu incwm gwerthfawr i bentrefi gwledig, yn ogystal â helpu i fwydo teuluoedd a mynd i'r afael â newid hinsawdd. Mae newid hinsawdd yn cael effaith gynyddol ar dyfu planhigion, ac mae newidiadau i dywydd pob tymor a thirlithriadau enbyd yn achosi marwolaeth, anafiadau a dinistr.

Ymhellach, gwelais rym prosiectau tebyg i’r hyn y mae PONT yn ei ddarparu, sef rhoi gafr i deuluoedd mewn pentref, sydd wedyn yn bridio geifr ac yn rhoi un i deulu arall, ac mae’r cylch yn tyfu fel pelen eira. Mae'r teulu hwnnw yn gwneud yr un modd ac yn creu ffynonellau newydd pwysig o fwyd ac incwm.

CYFARFOD AG UCHEL GOMISIYNYDD PRYDAIN I UGANDA - KATE AIREY

Ar ddiwrnod olaf y daith, cyfarfu fi a thri arall o dîm PONT â Kate Airey, Uchel Gomisiynydd Prydain i Uganda yn ei chartref ei hun yn Kampala, prifddinas Uganda. Cafodd ei phenodi ar ddiwedd 2019, a hithau wedi dechrau yn y Swyddfa Dramor, y Gymanwlad a Datblygu yn 2005, a chyn hynny, bu'n gweithio i Oxfam. Yn ystod ein cyfarfod, buom yn trafod ein profiadau ar ein taith ymweld arbennig, y gwaith parhaus a gyflawnir gan raglenni Cymru-Affrica Llywodraeth Cymru, y prosiectau a’r gweithgareddau penodol sy’n cael eu datblygu gan PONT ym Mbale a sut y gellid darparu rhaglenni a ffyrdd tebyg o weithio’n ehangach ar hyd a lled y wlad.

CYSYLLTU Â’R SENEDD

Mae’r profiad a’r wybodaeth a gefais wedi helpu fy ngwaith fel Aelod o’r Senedd – mewn trafodion y Cyfarfod Lawn, ar ddatganiadau yn ymwneud â Chymru ac Affrica yn benodol, ac o ran rôl Cymru yn y byd yn ehangach, mewn pwyllgorau a gwaith etholaethol.

Ers ymweld â Mbale, rwyf wedi cyfarfod â’r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol, y mae cysylltiadau Cymru ac Affrica yn rhan o’i bortffolio. Rwyf wedi amlinellu ble rwy’n meddwl bod y rhaglenni’n gweithio’n dda, a hefyd gyda chefnogaeth PONT, wedi nodi cynigion ynghylch darparu gofal iechyd integredig i dair miliwn o bobl yn Affrica. Mae hyn wedi deillio o’r cysylltiadau iechyd hirsefydlog rhwng Cymru ac Uganda, a'i nod yw darparu gwasanaethau ambiwlansys beic modur cymunedol i bedwar rhanbarth yn y wlad.

Rwy’n cynrychioli etholaeth amlddiwylliannol, sy’n cynnwys unigolion a grwpiau sydd â chysylltiadau Affricanaidd cryf. Mae’r ymweliad hwn wedi rhoi’r cyfle i mi gysylltu grwpiau a sefydliadau o Gasnewydd a’r ardal ehangach, â’r rhai y cyfarfûm â hwy ym Mbale. Un o’r ffyrdd y byddaf yn ceisio gwneud hyn fydd drwy ein digwyddiad Diwrnod Affrica blynyddol yng Nghasnewydd. Bydd digwyddiadau fel hyn yn galluogi inni hyrwyddo Cymru a gwaith y Senedd ac i wella enw da y Senedd mewn cyd-destun rhyngwladol.

Yn olaf, fis nesaf byddaf yn noddi digwyddiad yn y Senedd gyda Masnach Deg Cymru, ble byddaf hefyd yn rhannu fy mhrofiadau o’r daith a gwybodaeth am raglenni Cymru ac Affrica.

CASGLIAD

Braint o’r mwyaf oedd cael mynd i Mbale gyda PONT a bod yn rhan o’r gwaith da iawn sy’n digwydd yno, ym maes iechyd, addysg a datblygu cymunedol. Mae'r partneriaethau a'r cyfeillgarwch a gafodd eu meithrin a'u cynnal dros nifer o flynyddoedd yn dyst i werth a chryfder y gwaith hwn. Mae gweld cymunedau yn Uganda a Chymru yn cymryd rhan mewn prosiectau sydd o fudd i bawb yn rhan bwysig o ymgysylltiad rhyngwladol ein gwlad. Rydym yn ffodus yng Nghymru i fod yn rhan o fyd cymharol ddiogel a llewyrchus. Mae hyn yn rhoi rheidrwydd moesol i ni estyn allan at wledydd ble y mae rhagor o angen. Fel Aelod o’r Senedd, roeddwn yn falch o gael y cyfle i weld sut y mae PONT yn gweithio, gan gynnwys, gweithio fel rhan o Raglen ehangach Llywodraeth Cymru ar gyfer Affrica, a’r hyn y gellir ei gyflawni a’i gynnal gyda dull cymunedol sydd o fudd yn eang. Rwy’n teimlo’n freintiedig i fod yno ac o wneud llawer o ffrindiau newydd yn Pont ac yn Mbale, ac i fod wedi gweld ymrwymiad, egni a threfniadaeth pawb a fu’n cymryd rhan.

John Griffiths AS – Dwyrain Casnewydd – john.griffiths@senedd.cymru – 01633 222302john.griffiths@senedd.cymru